

SOČA

Glasi slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja za pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 holdov v Gorici pri Paternoliju in Sorju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belveder“ 179 in „Via della caserma 60“

Pri oznanilih se plačuje za navadno tistopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 188 blizu živinskega trga kjer se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremočnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Petleja,

htero je naš deželni odbor poslal ministru Stremayerju in v kateri se upira namerovanemu ponemčenju naših šol, se tako glasi:

Vaša vzvišenost!

„S čestitim dopisom 3. aprila t. l. št. 453 je gospod c. k. namestnik za Primorje naznanil deželnemu šolskemu svetovalstvu, da je Vaša vzvišenost ukazala, naj ono svetovalstvo pregleda učni načrt veljaven za c. k. vadnico goriškega učiteljskega pripravnišča in vodijo naj ga pri tem določbe za nemške (slovanske) šole v Sleziji.“

„Deželni šolski svet je v seji 24. maja na dnevni red dejal dotični načrt, zložen od ravnatelja tukajšnega pripravnišča in sklenil, naj se predloži V. vzvišenosti, spoznavši, da se popolnoma ujema z Vašo voljo. En sam izmed navzočih šolskih svetovalcev je trdil, da se zamore ustreči Vašemu ukazu tudi s tem, da se napravi načrt, po katerem bi se nemški jezik učil samo kot predmet ne pa, da bi se kot podučni jezik vrstil mej domača in narodna jezika, mej italijansčino in slovensčino.“

„Deželni odbor, kojega zastopata v šolskem svetu, da njegova uda, je presunila bojazen, da hoče Vaša vzvišenost začeti vpeljovati v vadnico nemški kot podučni jezik in s tem prvim korakom upotiti priprave v tak namen predpisane po §. 6. državne postave od 14. maja 1869. št. 62.“

„Ako je sum deželnega odbora opravičen in ako Vaša vzvišenost zares namerava kaj takega, potem je njegova sveta dolžnost, da se poprime pravice, podeljene mu po §. 34. št. 5. deželne postave 10. marca 1869. št. 9. in da stopi pred Vašo vzvišenost kot glasniki, ki vam razodeva deželnega zbora in tukajšnega ljudstva mnenje o tem prevážnem predmetu.“

„Nij ga v našem javnem življenju vprašanja, s katerim bi se bil naš deželni zbor uže od leta 1861. iskrenje pečal, nego je ono zaradi podučnega jezika v naših javnih učiliščih. Interpellacije, predlogi, peticije so se vrstile noter do zadnje sešije meseca decembra p. l. Začeli smo tirjati, naj se na normalki in v ljudskih šolah podučuje mladina v materinem, narodnem jeziku in ko smo to pridobili, nadaljevali smo prositi, naj se v enakem zmislu preuravnajo tudi srednje šole.“

„Na drugi strani je naše ljudstvo obeh narodnostij z velikim veseljem odobravalo to postopanje svojih po-

slancev in je hvaležnega srca pozdravljalo preuredbe, ki jih je vlada vpeljala v malih šolah.“

„Nij ga, kedor ne bi priznal važnosti nemškega jezika in kedor ne bi čutil potrebe, učiti se ga prav marljivo. Občno se priznava, da mora ta jezik temeljito znati, kedor hoče služiti v javnih službah, obiskavati univerze in v življenji se izkavati. Tudi je ta jezik sploh koristen v tej avstrijski kronovini vsem tukajšnjim prebivalcem.“

„Ker pa nij tukajšnjim otrokom nemški jezik materin jezik, velja vendar občno mnenje, da je preškodljiv sistem, po katerem se ima v naših šolah po nemško podučevati.“

„Zdi se namreč prav naravno in očitno, da otroci lahko razumejo in obdržujejo nauke, ki se predstavljajo njih duhovom v glasih in oblikah domačih. Nasprotno pa mora kasniti razvoj uma in zadrževati napredek poduka raba tujih besedij in glasov, katerih otroci ne umejo, in ki jih ne morejo še slišati, ponavljati, ne si jih prisvojevati v družinskem življenji.“

„Potem pa, ko so to večno resnico tudi skušnje uže potrdile, in sta jo slovesno proglasila državni zbor in svitli naš cesar v 19. članu drž. osnovnih postav od 21. decembra 1862; tirjajo narodi od svojih poslancev, da naj ostro zagovarjajo in zvesto branijo ta naradni zaklad pred vladnimi oblastnjami, in to tirjajo tem nujniše, ker vedó, da so vsied posebne postave ministri odgovorni za zvesto in natančno izpolnvanje avstrijske ustave.“

„Da bi se otroci uže v ljudskih šolah napeljavali, učili se nemškega jezika, s tem je ljudstvo ne samo zadovoljno, temuč tega tudi želi, in nj še mesec pretekel, kar je okrajni šolski svet v Gradišči poskrbel za zdanejši poduk in boljši napredek v tem jeziku.“

„Da si pa mladina v srednjih šolah popolnoma prisvoji znanost nemščine in nemškega, to zahtevajo pri nas vsi pametni in omikani ljudje brez izjemka.“

„Pri vsem tem so tudi vsi prepričani, da, ker je zdaj normalka, združena s pripravniščem, vadnica pripravnikom za učiteljstvo po ljudskih šolah, mora predlog V. vzvišenosti škodovati poduku v ljudskih šolah po vsi deželi, in razlog je ta: Učitelji v takih šolah morajo podučevati v narodnem jeziku, ki ga učenci umejo. Če se se pa na učiteljskem izobraževališči vadili v nemškem jeziku na gotovo in neogibljivo škodo popolne vpeljave narodnih jezikov; kako bodo po tem prav v teh jezikih mogli dejansko in uspešno pokazati svoje

znanje in svojo zmožnost, kakor se tiče dobremu učitelju v ljudskih šolah?“

„Vrhu tega ste obe narodnosti, kakor druge, ponosne svojega jezika, in čutite, da smete tirjati, naj c. k. vlada v ozir jemlje njih britke žrtve za vpeljavo narodnih šol, ki so temelj in pogoj vsakega napredka.“

„Ta narodnostni čut je preobčen, preprostovoljen, javen, in se je pregloboko ukoreninil v obe narodnosti, da bi ga bili rodili nečimerni in nečisti viri.“

„On je preveljaven in močan, da bi ga mogli zatreti izgovori politične ugodnosti, in je prepriležen sedanjim razmeram, da bi se smel grajati, ali da bi ga mogli nadomestovati dvoumni in nadležni pomočki nehvaležnega duševnega varstva.“

„Deželni odbor popolnoma se zavedajoč velike svoje odgovornosti se podviza V. vzvišenosti predstavljati, da bi naša dežela slabo sprejela vpeljavo podučnega načrta, ki ste ga naročili izdelati deželnomu šolskemu svetu. Vpeljava nemškega kot učnega jezika v zgornje razrede tukajšnje vadnice vohče bi se imela za prelom ustave, in za udarec, ki se je dal narodnemu čutu.“

„Temu nasproti bi občinstvo videlo previdnost le v raznih preuredbah, katere bi nameravale dati poduku v nemškem jeziku večo obsirnost, in pridobiti mu boljše napredke s pomočjo primernejših metod.“

„Naj tedaj V. vzvišenost blagovoli ulišati splošnje mnenje, in naj blagovoli v okom priti prihodnjim več ali manje živim glasom nevolje, katero bi brez dvoma zbudila vpeljava omenjenega podučnega načrta.“

Dopisi.

Iz Solkana 18. junija 1873. [Izv. dop.] Mislim, da bode „Soča“ rade volje prinesla mej svojimi novicami, popis homatij mej županstvom v Solkanu in c. k. okr. glavarstvom v Gorici zaradi slovenskega uradovanja.

Bivši c. k. glavar Pino je bil koj v začetku upeljal slovenski jezik pri c. k. glavarstvu in ostro ukazal uradnikom le v slovenskem jeziku z županijami posloovati. Za Pinom pride za c. k. glavarja g. bar. Rechbah. Slovenski jezik je od tega časa začel raskovo pot hoditi. Nij mi znano, kako so se zaradi tega županstva proti c. k. glavarstvu obnašala. Znano je pa, da je županstvo v Solkanu že koj v začetku nem-

*) Menda većinoma prav sovrlino.

Ured.

LISTEK.

V spomin

G. Jos. Kumarja,

šestošolca, umrlega 18. julija 1873. v Kviškem.

Kakó vesel kmet trto ogledava,
Kedár na njej mu cvetje plemenito
Pod blagodejno še zelenje skrito
Presladek sad na jesen obljubava.

Gorjé pa, če tamán oblak priplava,
Na trto točo izpusti srdito;
Ž njo vred je kmetu upanje pobito,
In žalosten jeseni pričakava.

Lepó se Ti v mladosti si razcvétal
Roditeljem, prijatlom, domovini
Stoteren sad roditi si obétal.

A zdaj na tvojem zgodnjem grobu zbrani
Žalujemo v veliki bolečini,
S Teboj so upi naši pokopani.

Janko Leban.

Nektere opazke ruskega profesorja.

Spisal

prof. J. Baudouin de Courtenay.

(Nadaljevanje.)

Odkod je vzel č. moj prijatelj vse te podrobnosti o moji osebi? Iz lastne skušnje nè, ker nij mogel imeti priložnosti opazovati „tujega in neznanega človeka.“ Tedaj so mu morali to drugi povedati. Ako je tako, zagotavljam ga, da vse to so le gole laži. Sv. pisma ne morem študirati, ker prvič nijmam za to nobenega veselja, drugič pa imam veliko drugih obligatnih in mene več zanimajočih opravkov. Sem v tem obziru takó neizobražen, da celó ne vem, kaj tacega so „kot resnico častili sv. Avguštin, sv. Krizostom, sv. Bonaventura, sv. Tomaž Akvinski in drugih modrih mož brez števila“ in kar jaz sem, po č. g. dopisniku, spoznal za krivo. Zatorej tudi nijmam navade govoriti o bogoslovskih vprašanjih. Toda morebiti ima č. „Glasov“ dopisnik takó izvrstne špijone, da so v stanu brbati (vrtati, grübeln) v mojih mislih in na ta način poznovati moja prepričanja. Če je tako, mu častitam. Pa, kolikor mi je znano, celó sv. inkvizicija nij iznašla sredstev za pregledovanje človeških mislij, in zatorej moram zagotoviti mojega prijatelja, da je bil osleparjen od svojih agentov. Moja prepričanja o verskih i dr. zadevah hranim za se in nijmam navade trošiti je pred

celim svetom, posebno pa nè pred č. dopisnikom „Glasa“ in pred njegovimi sodelalci v nabiranji tvarine za črnenje „tujih in neznanih“ ljudij. Bile bi veliko previdnejše seznaniti se s stvarijo iz lastnega opazovanja, na mestih poslušati razna mestna klepetanja in prazna govorenja.

Navadno vsi ljudje, spoštujoči svoje in sploh človeško dostojanstvo, spoštujejo tudi oseba prepričanja vsakega. Zatorej, če bi tudi vse to, kar govori č. dopisnik o mojih bogoslovskih mnenjih itp., bilo resnično, tem nič manje vsak vsaj en malo delikaten človek ne denunciral bi me na ta nač. n pred celim slovenskim občinstvom z namenom, škodovati meni v mojem znanstvenem podvetji, posebno takrat, kedár i brez tega skušam zadosta ovir vsled nezaupnosti in bojazni ljudstva. Mislim, da č. g. dopisnik nij tako najiven, da bi ne razumel, da se škoduje pred ne preveč omikanim ljudstvom temu, o komer se pravi, da ima nekaj zoper vero in sv. pismo, posebno če mi so podobne kvante celó v očeh izobraženega vodstva malega seminisča toliko uže škodovale, da mi je otelo mogočnost zmeniti se z nekterimi rejenci o poslanih od njih zbirkah narodnih pesnij, pravljic itd. Če bi se tako skrbno gledalo na prepričanja raznih omikancev o verskih i dr. zadevah, takrat postale bi nemogočne vse zveze mej ljudmi, ker zoper vsakega se da nekaj povedati; noben dijak bi ne mogel govoriti nè z mnogimi svojih učiteljev nè tudi z večino drugih omikancev. Delati

ške odloke glavarstvu uračalo, kateri so potem tudi v klasični slovenski rešeni nazaj romali.

To obnašanje županstva v Solkanu se je s časoma c. kr. glavarstvu vendar le odveč zdelo. Nemški dopisi so kar brez izjeme začeli dohajati, kateri po županstvu nazaj pošiljani, so zopet v gručem „amtsstilu“ v Solkan prihajali. Kazni in paragrafi so se zbirali nad županovo glavo, da je bilo joj!

Ker ta str. ni nič pomagal, dobila župan in tajnik povabilo, da prideta pred c. k. glavarstvo. S pomočjo tolmača moral si je g. komisar pomagati, da je bilo županu mogoče izvedeti, zakaj je pozvan. Svetovalo se je županu, naj znanprej ne zavrača več po takem načinu glavarstvenih dopisov, sicer se bodo rabila silna sredstva po postavi; da naj se pritoži pri namestništvu, še se čuti obteženega itd. Tajnik pa je bil pozvan, da bodo tudi njemu znani postavnih predpisi.

Župan se je opiral na svojo nezmožnost nemškega jezika, in da nij po nobeni postavi zavezan, da se mora na tolmačenjske pisarje zanašati, ali kje drugod za dobro plačo si prestav preskrbljevati; ampak da je vseh oblastnih dolžnost posloval v jeziku podložnim umevnem in v deželni navadnem.**)

Nakopičilo se je tako lepo število nemških dopisov, katere je c. k. glavarstvo po ravno omenjeni obravnavi nazaj z nemškimi razlogi županstvu odposlalo.

Županstvo je potem za previdno našo, slišati v tej zadevi tudi starešinstveno mnenje. V dotični seji je starešinstvo enoglasno sklenilo, naj županstvo tiate dopise, ki jih od cca. kr. glavarstva v nemškem jeziku spisane dobi, nazaj pošlje.***)

Ta sklep je bil c. k. glavarstvu naznanjen in so bili ob enem vsi nemški dopisi nazaj poslani.

Kakor se pravi, je c. k. glavarstvo ta sklep starešinstva ustavilo in to zadevo c. k. namestništvu naznanilo. Pričakuje se tedaj, kaj bode namestništvo dogovorno z deželnim odborom učinilo.****)

Iz Treta 16. jun. [Izv. dop.] Srečna občina, ktera ima dobrega župana, a trikrat nesrečna, ktera ima županstvo, kakor je ima tržaška okolica. Uboga okolica, mestni magistrat te vleče na svoje prsi, ob enem pa pritiska na skrito bodalo, da ti uniči samostalnost! Obdaroval je vas, okoličani, s tako imenovanimi komisariji, mameluki prve vrste, kateri bodo od zdaj slovenski živeli zatirali in vam še to samostajnost vzeli, ktero ste do sedaj imeli. Poglejmo na Občino, kako se tam dobrota v obilni meri deli.

Omenil sem v 20. šte. „Soče“, kako je magistrat

*) Vendar čudno, da c. k. uradniki še zmerom mislijo, da je ljudstvo zaradi njih na svetu in ne oni zaradi ljudstva, — in da so župani še zmerom pokorni slugi c. kr. okraj. glavarjev.

**) Izvratno! živili! Solkanske starešinstvo naj bi posnemala vsa druga starešinstva, pa bi kmalo videli, če § 19. še kaj velja!

***) Menimo, da je dež. odbora sveta dolžnost, da brani narodne pravice in da se bo uprl protipostavnemu in protinaravnemu postopanju našega glavarstva. URED.

prepovedi, katerih nij mogoče zmerom izpolnjevati, je zelo nevarna igra. Še enkrat ponavljam, akoravno vem, da mi visoko izobraženi dopisnik „Glasa“ ne bo hotel verovati, da sem želel seznaniti se z omenjenim rejencem malega semenišča ne da bi ga hotel spreobrniti na mojo vero, ampak le da bi se pogovoril z njim o čisto znanstvenih, jezikoslovnih rečeh. Sploh nijmam navade apostolovati, razširjati svoja mnenja in uplivati na spremembo prepričanji drugih ljudi, ter mi je popolnoma vse eno, ali kedo misli tako, kakor jaz, ali pa drugače, in sicer v vsakem, posebno pa v verskem obziru.

Jaz nijsem dozdaj nič vedel, da so rejenci malega semenišča spisovali svoje zbirke „pred očmi svojih predstojnikov“, in da sploh vodstvo nij jim tega branilo, ampak da se nasprotno veselijo „samostalnega gibanja mladih umov.“ Za to tem več se tega veselim zdaj, kakor tudi veselim se lepoznanjskega lista (rad bi vedel, ali se ta list tiska ali pa samo izhaja v rokopisnih eksemplarjih) in osuovanega v malem semenišču društva za nabiranje narodnih stvarij. Zares moram priznati, da večina dijakov, ki so mi poslali nekaj tvarine za dijalektologijo, spada namreč mej rejence malega semenišča, ter se nadejam, da prihodnjic ne bodo pozabili na „tujega in neznanega človeka“. Mislim, da tudi predstojništvo tega zavoda odpusti mi moje ostre in prenapete besede, ko izve, da sem je napisal vsled tega, ker sem bil o vsem slabo poduččen: govorilo se mi je namreč, da vodstvo prepoveduje rejencem pošiljati za me narodne reči, in da, če kaj pišejo, morajo pisati na skrivnem, tako da bi ne opazil noben predstojnik. To govorjenje se je zdelo biti potrjeno namreč od samega predstojništva s tem, da se je prepovedalo rejencem me obiskavati. Pod uplivom teh vestij napisal sem v enem „poslanem“ o nasprotovanji „samostalnemu gibanju mladih umov“ in k opazkam pridenil sem ono nesrečno „pravljico“. Pa ne samo jaz sem bil na ta način upeljan v zmotnjavo; saj sva oba bila popolnoma slabo podučena jaz o predstojništvu „zavoda“, „Glasov“ dopisnik pa o mojih bogoslovskih presiskavah.

pravice obstrigel okoličanom, da so po njegovem kopitu le njegove kreature za župane izvoljene.

Na Občini pa po prenarjenih mestnih pravilih izvolili vas, ki ga može, kateri trije bi b-li imeli biti pri prvi mestni seji predloženi in eden teh za župana potrjen. Navadno je, da se med izvoljenimi tremi možmi vsaj eden mameluk najde, kateri je zopet po magistratovih pravilih v trijo voljen.

Na Občini pa, slavo Občanom, so izvolili v trijo možake, kakor Sosic, Remec in Hrovatin. Prva dva sta spretna in umna kmetovalca, zadnji bolj dvomljiv Slovenec, vendar pošten mož. Pa kaj stori magistrat, ker nij bil gotov zmage da dobi mameluka in ova-duha? Nij gledal na postave, ter je samovoljno izbral župana Občanom, ktere ga oni po nobeni ceni nedejo. Tu imate vzgled ovskega magistrata, kateri vam kamen mesto kruha daje, in ktere ga tako protežirate in mu nekteri slavo pojeate. Žalostna vam majka, da se zdaj nijste pregledali! Vrli može na Občini, stopite skupaj in pritožite se pri namestništvu zoper samopašno podjetje magistrata, kateri je prelomil postavo, po kateri bi se imel ravnati; pokazite, da ste dosledni in pravicoljubni. Ako pa ne atorite tega, vas bo magistrat še huje prijel, dal bo vam v drugo za župana kak-ega Laha iz Napolitanskega in vi boste morali molčati. Znam, da te moje besede ne bodo padle na skalo, nego da bodo tudi sad obrodile. Bog daj i sreča junaska!

Okoličani, še nekaj važnejega nam stoji pred durimi, in to so volitve v državni zbor, to je, voliti si boste svojega zastopnika, kateri bo izvoljen od vas zato, da vaše želje in tirjatve, katerih dozdej še noben državni poslanec nij zagovarjal, na Dunaji izreka v državnem zboru, brez vsake odvisnosti od mestnega magistrata; kajti ne bode imel nič z mestnim svetovalstvom opraviti, nego samo to, kar zadeva okolico. To je pa neizmerno važna stvar!

Ako izvolite narodnega poslanca, ne bo se vam več taka krivica godila, kakor do sedaj, ker imel bo nalogo, da se bo za vaš blagor potegnil in razkril žalosten položaj okolice v vsakem obziru. Njega bodo tudi drugi slovenski poslanci podpirali, da se vaše stanje izboljša. Če si boste pa izvolili lahona ali kakega priporočenega od magistrata, zagotavljam vam, da si boste sebi in svojim otrokom vrtišnico zvonili, padli boste globoko v lahonsko brezno, iz ktere ga se petdeset let ne bo moč vam izkopati. Torej, okoličani, kličem vam: Pozor!

Volite po celi okolici le enega in dajte svoje glasove tistemu med vami, za ktere ga ste bili uže tolikokrat prepričani, da je vedno le za korist okolice delal. Kedo je ta mož, ga bom uže ob pravem času proglasil.

Za zdaj, okoličani, bodite zmerni, priporočam vam, da poslušate izvedene može, kateri bo-fo vas v vsaki priliki podučili in vam pravo reč povedali.

Pogovarjajte se uže zdaj ob času med soboj o volitvi, da boste, ko čas pride, nij daleč, vsi za enega, da se bo svet čudil vaši zmagi na obalih slovsanske Adrije.

G. Iz celjskega okraja 15. jun. [Izv. dop.] Sedaj stoprv vidimo, kedo je uzrok razprtije med Slovenci v tako važni dobi; v dobi, ktera ima za nas Slovence mnogo odločilnega. Med tem, ko se domoljubi trudimo spraviti v zbor poštene, marljive poslance, kujejo se n. pr. po Koroškem v nekih krogih hujskajoči iztisi malih kojižic, ktere imajo namen razcepiti volilce v dve stranki. Sedaj, ko nam proti val tujega napada, izdava ona stranka „Političen katekizem“, kateri pričinja z besedami: „Iščite najpopred nebeškega kraljestva in njegove pravice, vse drugo vam bode privrženo!“

Nova „avstrijska pravna stranka“, ktera se je porodila med nemškimi konservativci ter je tudi med Slovenci na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem narodni stranki boj napovedala, ta je danes zakrivila razprtijo! Ta „pravna stranka“ tirja najprej od nas molitve, po tem še le dela in agitacije.

„Ko katoličani smo rojeni“ tako pravi omenjeni katekizem, „ko katoličani smo izrejeni i živimo, kot katoličani bomo mirno ako nam bog to srečo da, umrli in zaspali!“ To je vse prav lepo in mi tudi ne oporekamo, da smo katoličani, ali sedaj še ne smemo zaspiti, ampak vse svoje moči posvetiti domovini prav za tega deli, da se spanja rešimo, ktero bi se utegnilo cele v narodno smrt preobrniti.

Zato moramo skušati, da tudi priprosti narod prodimo, da se bode zanimal za volitve, za svojo narodnost in druge reči, ki so s tem v zvezi. Treba je torej kmeta učiti, da je Slovenec, kaj to pomeni, kako važne so volitve, a ne v političnih brošurah priporočati mu molitve kot najvažnejega faktorja za odločbo pri volitvah. Za molitev skrbe in imajo skrbeti „gospodje“, ki naj gledajo tudi na to, da narod svojih verskih dolžnostij ne bode zanemarjal.

Nij še dovolje, da se nam stavijo zapreke od nasprotnikov, da so se uže letos take prekucije godile, da imamo volilno reformo, posilno volilno postavo, nel dobili smo še novega donosnega nasprotnika, kateri poniga našemu sovrugu, postavlja se nam naproti konservativna „avstrijska pravna stranka“ ter hujska ljudstvo do bratovekega političnega boja!

Nje gaslo: „Vae za varo, cesarja i domovino“ izpolnuje priprosto ljudstvo natančneje, nego oni sami, kajti med tem, ko se marsikaken konservativec le iz materijalnega konservatizma prav pobožnega kaže, kmetič občutljivo moli, kar je treba i tako ustrezno veri, plačuje davke i se s potnim obrazom in žuljavimi rokami trudi za cesarja, in domovino ljubi, ker domačo zemljo obdeluje! A danes po:rebujemo tudi omike, svobode! Ne vemo zakaj ta nekterim tako priseda, saj to je edini pogoj napredka, in tega nam je v prvi vrsti potreba, ker brez napredka žuga narodu propad. In to boli naše gaslo! Če pa pridemo v bodočnosti še na svojo stopinjo, kakor smo sedaj, tega ne bo nihče drugi, nego oni uzrok, kateri so razpor mej nas usejali!

Politični pregled.

Vest, da hoče sklicati ministerstvo še stari državni zbor, preklicujejo ustavoverni in vladni listi. Dasiravno so imeli ustavoverci tako sifo z direktnimi volitvami, ministerstve vendar zmerom odlašajo s porabo te postave; če se pomisli, da so zdaj, ko je kriza celo državno močno pretresla, danaj žalostni in nevarni časi in da sleherni vlada v tako nevarnih časih okolo sebe zbere ljudske zastope, se pač nij mogoče zadosta načuditi našemu ministerstvu, kako da more toliko časa poslovati na lastno odgovornost. Skoro gotovo bo taka, da se ministerstve boji nove parlamentarne dobe in ravno iz tega uzroka nij bosa ona vest, da dvorski krogi nameravajo vreči Auerspergovo ministerstvo in pooblastiti Sinerlinga, kateri je v zadnji sesiji močno razgrajal čez finančne barone in druge „švindlerje“, da sestavi novo ministerstvo. Sliši se tudi, da si je dal cesar poročati po ministerstvu o mišljenji ljudstva gledé sedanjega obnega položaja; to bi bil na vsak način pomenljiv korak; samo da bi cesar prav natančno izvedel, kako da misli večina državljanov, potem bi bilo pač kmalu marsikaj novega.

Čehi kateri so bili dozdaj močno rezervirani gledé vprašanja, če pojdejo v državni zbor, ali ne, so začeli zdaj po vseh listih odločno govoriti proti ustupu v državni zbor; pravijo, da ne morejo, kar naenkrat zapustiti stare podlage, porabiti vseh tirjatev in brez vsake koncesije priti na Dunaj, ker bi pač kaj malega dosegli, ali več koristili onim, katerim nij njih prospeh na srečo. Iz tega razvidimo, da mej opozicijo bo teško prišlo do popolne edinosti, vendar pa bi bilo po našem mnenji boljše, da, ako se Čehi zdrže državnega zbora, bi vse druge opozicijske stranke tudi doma ostale, ker le edinstvo opozicije na en ali drugi način zamore zagotoviti uspeh, da se vrže sedanje ministerstvo in da se nemogoča stori za zmerom nadvlada centralistov. Žalostno pa bi bilo na vsak način, ko bi se le en del opozicije podal na Dunaj in tam moledoval okoli ustavovercev, da mu vržejo kako kost kot odškodovanje za pokorščino in upogljivost.

Sicer pa moremo reči, da reči stojé jako dobro za opozicijo, če bo le znala ugoden čas porabiti i ustavoverci stari in mladi so si strašno v laséh, stari nijmajo vsled krize, katero so oni uzročili, nič več zaupanja mej ljudstvom, mlade pa dvorski krogi grdo gledajo, ker škilijo preveč v Berlin, in tako bi se lahko zgodilo, da mej dvema prepirnikoma tretji (opozicija) zmaga.

Razne vesti.

(Pojasnilo.) Gosp. dr. Pajer, kateri je našim citateljem vsled mnogih njega zadevajočih dopisov gotovo postal zanimiva osoba, je v svoji polemiki z listom „L'Isouzo“ v 48. listu „Eco del Litorale“ omenil, da je „Soča“ odbila zvezo z „Isoučevimi“ junaki (campioni) opomnivši, da z ljudmi brez zvestobe (senza fede) se ne mara vezati. Vsled teh vrstic prišel je v naše uredništvo urednik lista „L'Isouzo“ in zahteval od nas pojasnilo, če je res, da nam je „Isoučeva“ stranka formalno ponujala kako zvezo in če smo jo res odbili z omenjeno opazko. Mi smo uredniku zagotovili, da ne vemo o nobeni formalni ponudbi zaradi kake zveze in da torej nijmo bili v položaji omenjene zveze niti se sladkimi nez ostrimi besedami odbiti. Ker je urednik „Isouza“ kesneje to našo izjavo pismeno tirjal, smo mu jo tudi pismeno dali.

Na to pa je g. dr. Pajer v 50. št. lista „L' Eco del Litorale“ poslovenel nekoliko vrst iz našega dopisa iz Gorice v 51. listu „Soče“ l. 1872. in s tem hotel dokazati, da je resnica, kar je on trdil. Ou se je

namreč skliceval na sledeče vrstice našega omenjenega dopisa: „Da to spoznavajo je prav, še bolje prav pa bo, če naši Italijani (ne samo junaki „Isonza“) dosledni ostanejo, če ne bodo svoji aristokraciji pet lizali in jo povsod na čelo postavljali.“

V „Isonzu“ smo čitali te dui članek, skoro bi rekli na našo adresu p. n. g., zaradi katerega članka je bil „Isonzo“ konfiskovan. V tem članku je izrečena misel, da je silno potrebna edinstvo mej nami in Italijani, da viribus unitis pobijemo skupnega sovražnika — tukaj šopireče se prusofilstvo in da v ta namen stopijo v pogovor dr. Lavrič in dr. Tonkli od naše, dr. Deperis in grof Coronini (!) pa od italijanske strani.“

„Italijani tedaj niso zanesljivi zavezniki.“

„Če hočejo Italijani začeti pravo narodnostno in federalistično politiko, če se popolnoma odpovedo sanjarijam, zaradi katerih smo jih lahko primerjali Poljakom, če postanejo zanesljiv političen faktor in če so nam Slovencem povsod tako pravični kakor mi njim, potem je mogoča edinstvo, dokler od teh principov ne odpadejo.“

Nadajte prestavlja g. dr. Pajer tudi končne vrstice „razne vesti“: „Viteška bravura“ v našem 7. listu od tega leta: Čudim se, da mej tem, ko vsi tukajšnji listi obsojajo, o to nesramno dejanje, list italijanistov o tem molči (o pomazanju table g. Hadolina). Po tem pa naj še pr. naša članka o zvezi Slovencev z Italijani proti Nemcem. Smo uže rekli, da našim liberalnim Italijanom je treba še dosta učiti se, pred ko lahko mislijo na zaveznike.“

V teh vrstah, ki so iz dopisa iztrgane, gosp. dr. Pajer zasleduje tedaj ponudbo zveze in našo odbitev. Pred vsem moramo g. dr. Pajerju hvalo izreči za predstavo in objavljenje onih vrst, ker ravno to nas veseli, da naši Italijani zvedo naše mnenje o njih. Mi ostanemo zmerom pri tem, kar smo rekli, da Italijani morajo postati dosledni federalisti, če hočejo z nami proti nemškemu nasilstvu uspešno postopati. Če pa bodo volili politične veterajake in odvisne ljudi v razne zastope, potem gotovo nij mogoče, da pridemo na Goriškem do užitka narodnih pravic niti mi niti Italijani. Mi ne delamo razločka v tej zadevi mej ital. strankami in smo enakega mnenja tudi glede stranke, ki kateri spada gosp. dr. Pajer in katero stranko on zastopa v dežel. zboru, v šolskem svetu itd. in to prav zato, ker jo dr. Pajer zastopa.

Če je pa uže g. dr. Pajer citiral začetek stavka: „Italijani niso zanesljivi zavezniki“ — naj bi bil še nadaljevanje onega stavka objavil: „dokler tavajo in danes zahtevajo narodne šole, jutra pa molče, če jim njih poslanec v zobe pové, da ho glavoval za direktne volitve. Naj bi se vendar upražali, dobimo li narodne šole, če bo na Dunaji ukazovala ustavoverna večina? In to bo, če zmaga z direktnimi volitvami“ — Kakor se vsakteri iz tega lahko prepriča, govorili nismo ob „Isončevih“ prijateljih, ampak sploh ob Italijanih na Goriškem in tudi nismo se nanašali na nobeno pozitivno ponudbo, ampak samo in edino na nek članek v „Isonzu“. — Zatorej pa še enkrat konstatujemo: I. da nam privrženci „Isončevi“ niso formalno ponudili nobene zveze in da zatorej nismo bili v položaji zavrniti njih ponudbe z opazko, da z ljudmi brez zvestobe se ne maramo vezati; II. da se vse naše dotične po g. Pajerju citirane izjave nanašajo na neki članek v „Isonzu“ in na nobene dogovore z Isončevimi privrženci, kar je razvidno iz ravnostnih vrst, katere je g. dr. Pajer citiral. To smo samo zato konstatirali, da ne bi kedo mislil, da hočemo svoje besede oporekati. Veseli pa nas da je g. dr. Pajer tako pridni čitatelj „Soče“, ker tako smo gotovi, da čita tudi one članke, kateri zadevijo njegovo osebo.

Uredništvo.

(Slovenski narodni učitelj) k goriškemu okraju spadajoči snideje se 3. julija t. l. ob 11. uri zjutraj v Gorici pri „Lizi“ v posvetovanje o važnejh točkah odgojiteljstva in poduka.

(Vesela, pa redka novica.) Iz Špitala na Koroskem javlja „Tagespost“ kaj redko in veselo novico, da je namreč 16. junija t. l. zjutra vihrala bela zastava se strehe tamošnje jetnišnice v znamenje, da nij bilo tisti dan nobenega jetnika v jetnišnici, cesar ne pomni najbolje prileteti obdobja ljudje.

Taki dnevi so zares zdaj kaj redki tudi pri nas; dobro bi bilo torej, da bi vse sodnije to posnemale, in take dneve ali tedne z belo zastavo slavile. Velik upliv v ljudi je gotov, kajti grenko bi bilo za vsakega, zaradi katerega bi se morala ta zastava raz strehe zopet vzeti.

(Našim naročnikom) S prihodnjem listom začnjo drugo polletje; vabimo tedaj p. n. g. naročnike, ki so plačali samo do konec t. m., da naročbo ponové. Tisti gospodje pa, ki nočejo biti več naročniki, naj nam vrnejo prihodnjo številko z opazko, da ne bodo prejimali več lista. Ker bo naš list posebno v drugem semestru prav zanimiv postal, nadajamo se, da se oglasi še mnogo novih naročnikov.

Uredništvo.

(Pozor, matičarji!) Zaduje „Novice“ naznanjajo, da tisti udje slov matice, ki do konca junija ne plačajo letnine za l. 1873. (!!), ne smejo pri bodočem občnem zboru glasovati. „Uže vemo, za katerim grmom zajec tiči.“

Presrčna zahvala

vsem gospodom, posebno pa vrli domači kapeli, ggoriškim dijakom, pevcem, šestosolcem in prijateljem, ki so našega ljubega in nepozabljivega sina Jožefa pri pogrebu spremili in tako tudi po neizmerni zgulji žalujoče roditelje tolažili.

V Kviškem 20. junija 1873.

DRAGOTIN KUMAR.

Zahvala i prošnja.

V imenu komenske šolske mladine II. razreda se zahvaljujem č. g. dru. Lavriču kot poverjeniku ljubljanske „Narodne šole“ na Goriškem za podarjeni thermometer, katerega mladež z veseljem opazuje vsaki dan pred- i popoldne.

Uljudno pri tej priložnosti tudi prosim Vas, vrli g. poverjenik, blagovolite se potruditi, morda se Vam posreči, da dobite šolskih prijateljev, kateri bi tej šoli kupili fizikalnih aparatov, priporočenih po vrlem listu „Slovenski učitelj“ v 1. št. *)

V Komnu dne 17. junija 1873.

IVAN PIANO, l. r.

nadučitelj i voditelj.

Poročilo

ob občnem zboru polit. društva „Soča“ dne 8. junija 1873.

Preide zbor na posvetovanje o direktnih volitvah. Dr. Lavrič odda predsedništvo g. M. Doljaku, podpredsedniku in govori tako-le:

Slovenci! Volitve so, kedar gre za kako važno stvar, veidel osodopolne, to je, odločiti se moramo mnogokrat za srečo ali nesrečo, kakor so nasledki ugodni ali neugodni. Uže v vsakdanjem življenju poskušamo to. Če imamo kaj izbrati izmed več reči, in če slabo izberemo, sami se opeharimo, in naši nezgodi se drugi celo smejejo. Kedor pri ženitvi slabo izvoli, nosi križ, dokler živi. Kedor oskrbnika vzame, dobro naj gleda, kaj dela, ker gre za njegovo premoženje.

Še važnejše so pa volitve v političnem življenju, kajti če slabo izvolimo, trpimo ne samo mi, ampak tudi drugi, vsa občina pri volitvah v občinski zastop, vsa dežela pri volitvah v deželni zbor. Kaj pa še le ta čas, kedar imamo sami voliti v državni zbor, kder se skupne postavbe sklepajo in davki odločujejo za pol cesarstva, tu kder se menda v dobi novega zborovanja odloči, ali bode mir mej avstrijskimi narodi ali še huja razprtija.

Gledé na vse to je naš list volilcem uže priobčil najpotrebnejše predpise novega volilnega reda, da bode vsak znal postavno, postopati pri bodočih volitvah. Tudi je naš list razlagal, kaj da so direktne ali neposredne volitve v državni zbor; vendar je vaš odbor važno to vprašanje za danes postavil na dnevni red, da se ustno in mej sboj pogovorimo ob imenitni tej nalogi.

Državni zbor ali parlament je središče, v katerem se dotični poslanci zbere pri državnem poglavarju, kralju cesarju ali predsedniku v ljudovladu. Volitve so neposredne, če volilci izvolijo in pošljejo poslanca naravnost v ta zbor. To pa se pri raznih narodih različno godi. V Franciji n. pr. imi vsak polnoletni Francoz pravico voliti; in za toliko in toliko tisoč duš je odmerjen en poslanec, ki stopi naravnost v edini parlament. Tako je tudi na Angleškem, Španskiem, v Italiji in v drugih državah, vendar pa z razločkom, da so volilci le taki, ki več ali manje davkov plačujejo.

Pri nas je več posebnega. Avstrija obsega namreč več kraljestev, dežel, in več narodov, pa malo kronovin je ene same narodnosti. Vse te dežele so le s časoma prišle pod žeslo naše cesarske rodovine, in se niso nepogojno udale, ampak pogodile so se, to je: dotični vladar habsburški je v pogodbi potrdil vsaki deželistare pravice, in najglavnejša je bila dovoljevanje davkov in vojakov.

Vsak naslednik je priznal in potrdil vse te pravice in posebno slovesno je to delal Karol VI., cesarice Marije Terezije oče, vladajoč od leta 1711. do 1740. Vse te dežele so bile zastopane po stanovih v deželnih zborih, v katerih so se zbirali plemstvo, višje duhovstvo in poslanci nekaterih mest; kmetje so bili sužni,

*) Pri dohodkih, ktere ima sedaj goriško poverjenišvo „Narodne šole“, pač ne bode g. doktorju mogoče izpolniti Vaše želje; odvisno je to od tistih blagih rodoljubov ki za „Narodno šolo“ zbirajo doneske. Za tega delj še enkrat potrkamo na vrata vseh naših čitateljev i šolskih prijateljev, da naj ne zanudéj nobene prilike pobirati „solca za šolo“; pri igri, pri veseljih, v veselji družbi poleg vinske kapljice, povsod imate priložnost nabirati male doneske, ktere vsak lahko utrpi, ki pa vendar ubozim šolarjem veliko pomorejo ter jim vselje do šole delajo.

URED.

in le v Tirolu so sedeli v deželnem zboru. V časa teku so pa vladarji prezirali stanovne in cesar Franc. I. je bil prav za prav uže absolutni vladar. Tako tudi Ferdinand I. do leta 1848. Takrat je neomejena vladarska oblast pala, in državni zbor se je sklical po neposrednih volitvah, toda prekucje so se pomirile, in s tem mirom je nastopilo zopet neomejeno vladarstvo. Leta 1860. pa so se časi v novič premenili, in naravsko le bilo, da so zdaj sklenili deželne zборе sklicati, in sklicali so jih, pa ne popolnoma po starem načinu, ampak razdelili so davkeplačalce v tri Vam znane razrede, kar se ne nahaja nikder na svetu. Dobili so ti zbori pravice posebno pa to, izmed sebe pošiljati poslance v državni zbor, kateri so tedaj tam zastopali dežele, kar je trpelo do letos. Centralistom, ki so veidel Nemci, nij to po volji bilo, ker hočejo Nemcem v prid vse oblasti v središču zediniti, in zares posrečilo se jim je prerediti ustavo s pomočjo nekaj Slovanov! Vpaljali so neposredno volitve preziraje deželne zборе in želje raznih narodnosti, nadejaje si vedne večino. Razpor je bil sicer cel; ta čas veljale in Čehov nij bilo uže davno tam, tudi drugi narodi so dvakrat državni zbor zapustili. Da se tem v okom pride, so sklenili centralisti nov š., vled katerega mora vsak poslanec pri objubi izrekoma priznati, državne osnovne postavbe, kakoršne so. Vsak protest, ugovor ali pogoj glede te obljube stori, da poslanec precej zgubi poslanstvo.

Čeli, ki se držijo svojih starih državnih pravic, in so popreje stopili v državni zbor toda le pogojno in s pridežkom, pravijo zdaj, da ne morejo prav zaradi tega novega š. več stopiti vanj, kor bi z nepogojno obljubo se odpovedali svojih državnih pravic, kar ne smejo in ne morejo storiti. Oni so torej v ljudi opoziciji, kakor drugi Slovani in nekateri Nemci. Kaj je po vsem tem storiti nam Slovencem, ki nimamo zgodovinskega prava, ampak le zgodovinsko krivico? Vled žalostne zgodovine smo razkosani v 8 delov, in zdaj mora naša rešitev biti zedinjena Slovenija, o kateri se je uže mnogo gov. rlo pisarilo in sklepalo po tablih. Jaz menim, da je našemu poslanou zediniti se s drugimi slovenskimi poslanci vred v splošno opozicijo, ki ne more izključiti naravnoh vprašanj, kajti Čehi in Poljaki se potezajo tudi za-nj, in nam dovolijo Slovencem prej ko druga stranka. Če pridejo Čehi vendar v zbor, kar vsa druga opozicija, torj ne bo težavno se s njimi porazumati. Davno uže nas veče sadanja dinastija, in drugo nij nam in njim delati, nego vsajemno postopati. Ako pa ne pridejo, kar je skoro gotovo, toliko bolje zložna bo morala ostala opozicija sklopiti, in tudi krepko boriti se po dotičnih sklepih.

Potem Viktor Dolenc govori blizo tako-le: Ko sem ravno jaz v občnem zboru v Gorici dne 6. febr. t. l. govoril o pomenu direktnih volitev in zboru pripredal, da se pridruži peticiji krajskih Slovencev do cesarja zoper zoper direktne volitve, omenil sem nevarnost, katera utegne Avstriji nastati s tem, da pride v veljavnost ona postava o direktnih volitvah, po kateri so nas ustavoverci koatunacirali, ali, da boljše rečeni, sklenili nekaj o nas, pa brez nas. Gospodom katerim je šlo in še zmetom gre za nadvlado čez vse druge narode, je bilo to vse enako, je li to, kar sklepajo pravično, ali ne; oni so imeli le to pred očmi, kako bodo zagotovili vladarstvo svoji stranki na vse večne čase.

To je bil cilj in konec postave o direktnih volitvah; zatorej pa moramo obžalovati, da je obveljala ta postava, katera večino državljanov žali na njih pravicah in željam po svobodi vseh napredujočih državljanov popolnoma ne ustreza. Kajti če ima postavodajalec svobodo pred očmi, ne bode ozir jemal samo na privilegovane meščane in volike posestnike, ampak skrbel bo zato, da so vsi stanovni primerno zastopani tam, kder se odločuje o sreči in nesreči cele države.

Za vse to pa se naši ustavoverci niso brigali; dali so tistim stanovom več volilne pravice, iz katerih stanov po stari skušnji dobivajo največ privržencev in gotovo bi bili malega posestnika in kmeta z večimi pravicami obdarili, ko bi bili gotovi, da ti zadnji bodo volili same ustavoverce. Svobodi, kakor jo razumejo ustavoverci, se imajo tedaj mali posestniki in kmetje zahvaliti, da ne volijo naravnost, ampak po volilnih možeh in da volijo veliko manje poslancev nego mesta, da pravno državi gotovo še enkrat toliko žrtujejo na krvi in denaru, kakor meščani in veliki posestniki.

Še večja krivica zgodila se nam je Slovencem z umetno razdelitvijo okrajev; na Stajerskem so slovenske okraje tako zmešali z nemškimi, da morajo skoro povsod Nemci dobiti večino.

Pri nas na Goriškem volijo slov. mali posestniki 8. okrajev le enega poslanca, mej tem ko volijo samo 4 furlanski okraji tudi enega poslanca, ali: 269 slovenskih volilnih mož voli 1 poslanca, 83 furlanskih pa tudi enega. Na Furlanskem se je popolnoma ozir jemalo na narodnost, pri nas pa prav nič. O mestih in velikem posestvu še nij govoriti, tam imajo Italijani lepo večino in tako bo prišlo, da bude 1/3 italijanskih prebivalcev imela 3 poslance, 2/3 nas Slovencev pa le enega. Ker sem ravno pri tem, ponuja se mi priložnost da Vam dokazem, koliko škodo trpimo mi Slovenci zaradi tega, da nismo zedinjeni v eno samo skupino ali kronovino. Da bi bilo to, bi mi Slovenci morali imeti 25 do 26 državnih poslancev; to bi bilo uže ne-

kaj, razkosani pa jih z vso silo zamoremo spraviti k večemu 14 do 15, tedaj skoro polovico manje. Enako smo posebno mi južni graničari slovenski pri vsaki reči in vsaki priliki na veliki škodi, posebno pa gledé naše narodnosti, katere nam še zdaj nočejo priznati po naših uradnih političnih in sodnijskih; te zadnje slovenskim strankam še zmerom dopisujejo v italijanskem in nemškem jeziku. Čudili se boste, če vam povem, da moram jaz, kakor urednik slovenskega lista od goriškega tribunala še zmerom prejemati italijanske razsodbe; to človeka strašno peče, pa kaj hočem proti sili! No, da bi bil italijanski jezik s-j državni jezik (Reichs-sprache); tako pa je jezik narodnosti na Goriškem, katera je v veliki manjšini. §. 19. o. p. sicer zahteva ravnopravnost jezikov; a postava ima veljavo le do nekkih krogov; §. 19. ki imajo kaj svobodnega duha v sebi razbije se vsi na trdem školi, ki se imenuje birokratizem. Ne morem pri tej priliki zamolčati tudi druge britke resnice.

V najnovejših časih goriško glavarstvo županstvom skoro izključljivo nemško dopisuje; županstva kakor pol. oblasti bi imele pravico take dopise zavračati; a gospodje župani se še povsod ne zavedajo svojih postavnih pravic in mirno požarajo krivico; so sicer nekteri župani, kateri strogo branijo pravice našega naroda, a presneto malo jih je takih; zatorej pa so posebno pohvale vredni. Prvi mej temi je solkanski župan Gabrijelovič, priprost kmet, kateri je dozdej vkljub žuganju vse nemška pisma uradnim vračal in ko je prepričan do vrhunca prišel, sklical starejško sejo, v kateri se je enoglasno sklenilo, da župan ne sme pod nobenem pogojem sprejemati družih pisem, nego slovenskih in če bi uradnje še tako ostro in tudi še celo postopale proti županiji. Zatorej pa moram solkansko županstvo tukaj kot lep vzgled postaviti, ker je menda najodločnejše v goriškem glavarstvu.

Zašel sem prav za prav v postranske reči, a to se mi je zdelo važno zaradi tega, da dokažem, k ko potrebno je, da se naši poslanci držé našega starega programa in da ga po nikakem ne vržejo mej staro šaro, kakor to svetujejo še celo nekteri slovenski listi. Zdaj pa bom kar na hitro glavnih in bistvenih vprašanjih zaradi direktnih volitev govoril.

Prvič nam je treba vedeti, kak mora biti naš kandidat, drugič, kaj zahtevam od njega, tretjič kako bomo šli na delo, da z našim kandidatom zmagamo in četrtič, kako bomo upivali na volitve v tistih razredih, kder je naša narodnost v manjšini.

Naš kandidat mora biti skušen, nesebičen narodnjak; tak človek, ki ljubi naš preposti narod in je pripravljen kaj žrtovati za njegov blagor; zraven tega pa mora biti močan, ki ima mnogo srčnosti, zdravega razuma in tudi učenosti zadosta, da na svojem mestu povzdigne svoj glas proti krivicam, katere se godé našemu narodu. Naš kandidat mora zmerom na to paziti, da koristi, nikoli pa ne škoduje našemu narodnemu programu, kakor je zdaj že ukoreninjen v narodu, kajti če bi se zdaj naši voditelji temu programu odpovedali, odpovedali bi se tudi našemu narodu in njegovim bodočnosti. S tem pa še uje rečeno, da naš poslanec mora zmerom naravnost in nepogojno na svoj cilj vesljati. Mi Slovenci sami na Dunaji nič ne zamoremo, naši poslanci se morajo tedaj zvezati z vsemi drugimi strankami, katere vežejo enaki, podobni, ali različni interesi z opozicijo proti skupnemu sovražniku. Ta sovražnik je ustavoverna stranka, katera je zdaj na krmilu. V prvi vrsti je tedaj vsem tistim državnim političnim strankam, katere se čutijo žaljene in zatirane, za to mar, da vržejo sedanje ministerstvo, katero je popolnoma udano oni stranki, ki nam in drugim narodom noče priznati najsvetejših pravic. Vse te stranke morajo tedaj skupno in zložno postopati proti skupnemu sovragu; zaradi tega pa še nij treba, da bi ena ali druga teh strank odstopila od svojega programa in se popolnoma podvrgla drugi stranki, kakor na pr. svetujejo nekteri slovenski listi, da bi se mi Slovenci popolnoma zedinili z nemško pravno stranko, katera je samo zaradi konservativnih interesov nasprotna ministerstvu, mej tem ko se mi Slovenci skoro samo zaradi narodnih naših pravic borimo. Taka politika nam ne more hasniti, ker mi se moramo držati svojega programa, katerega imenovana stranka popolnoma ne priznava. Sploh pa sem mnenja, da zdaj nij čas, da se pripravimo o programih, delajmo rajše na to, da kolikor mogoče izvrstnih rodoljubov izvolimo v direkten državni zbor. Tudi nij mogoče že zdaj reči našim poslancem: Vi smete ali ne smete v drž. zbor. Po mojem mnenju je silno in neobhodno potrebno, da precej po dovršenih volitvah vsi poslanci opozicijskih strank skupaj pridejo v konferenco in da po razmerah odločijo, kako jim je postopati. Kadar bodo vsi omenjeni poslanci skup, bodo lažje se pogodili in tak skupen program sestavili, da bo vsaj blizo ugajal vsem strankam in narodom. Zato pa ne moremo popolnoma zavezati našega poslanca glede postopanja, ampak pustiti mu moramo nekoliko prosto roko. Priporočati mu moramo to, da zmerom postopa z veliko opozicijo, da pa nikoli ne pozabi našega narodnega programa in po mogočnosti tudi kaj za naše gmetno blagostanje stori.

Nastane še drugo vprašanje: Kaj pa, ko bi Čehi ne hoteli v državni zbor? V tem slučaju bi bil jaz

odločno za to, da naši poslanci ne hodijo na Dunaj za stafažo ustavovercem, kajti če Čehov nij na Dunaji, nij skoro mogoče, da opozicija zadobi večino; v manjšini bi pa opozicija zastoj po pravici vpila, toda pomagala bi nepoboljšljivim ustavovercem Avstrijo popolnoma pokončati.

Sicer pa menim in se nadejam, da se po konferencjah doseže neka edinstvo v postopanju mej Čehi, Poljaki in drugimi poslanci opozicije, kajti brez take edinstvi bi bili posebno mi Slovenci na veliki škodi. Da dobimo dobrega poslanca, je treba, da uže z laj pozvedamo, kateri mož ima gori omenjene lastnosti in bi bil pripravljen tudi ustreči našim željam in potrebam. Ko boste, dragi draštveniki, se zadosta mej narodom posvetovali, pridite v obilem številu k občnemu zboru, katerega b. Vaš odbor v ta namn sklical; tam nasvetujte in priobčite, kar ste zvedeli v vaših krajih, kateri rodoljub ima največ zaupanja itd. potem se bomo lahko zedinili o kandidatu, katerega po'em volilem priporočati bo dolžnost vsacega društvenika, ker vsak družabnik „Soče“ mora biti živ in ne mrtev ud tega važnega društva, katero ne namerava družega, nego omikati in osvoboditi naš ubogi narod. — Kar se pa tiče vprašanja, kako bomo postopali v tistih volilnih razredih, kder imajo najboljšo pot priznati spojenje z eno obeh ital. strank; mi bomo s tisto ital. stranko volili, katera postavi za kandidata poštenega moža, federalista, če tudi Italijana. Ker ste v italijanskem taboru 2 stranki močno v laséh, bodo ona stranka zmagala, kateri se bodo Slovenci pridružili, zaradi tega pa lahko mi Slovenci, če smo edini, prav dosti dosežemo v korist opozicije in vsaj toliko odločimo, da prid-jo iz Goriškega vsaj 3 federalisti v drž. zbor.

Vse to sem v kratkem omenil, glavni namen mojega govora pa je, da uže danes povemo našemu prih. kandidatu za državni zbor, kaj da tirjamo od njega in zatorej sklenem s tem, da vam nasvetujem sledečo resolucijo: „Naš poslanec naj se prvič drži starega programa, kakor je bil od slov. ljudstva po taborih sprejet, to je, zedinjene Slovenje, upeljave slov. jezika z urade in šole in sploh pospeševanja duševnih in materialnih koristij našega naroda; drugič, naj postopa z državnoopravno opozicijo, dokler škode ne trpi naš narodni program; tretjič, če bi pa ne bila dosegljiva edinstvo mej federalisti in bi Čehi doma ostali, da bi potem federalisti bili v manjšini v drž. zbor, naj tudi naš poslanec doma ostane.“

Po tem govori dež. poslanec Faganel tako-le: Nam Slovanom v Avstriji bi morala biti zgodovina vendar v vzgled in poduk. Državice starogrške, izmej katerih je bila marsikatera ne večja od naših velikih županij, vedno so se kavsale in tudi bojevale mej soboj; ali kadar so bile vse v veliki nevarnosti, so se tudi vse zedinile, in z zedinjenimi močmi so se junaško obranile sovražnik silovitih napadov. Tako so delali Grki v perzijski vojni z največim uspehom proti mogočnemu kralju Kserksu, in tudi druge pote. Zakaj neki se ne bi tudi mi avstrijski Slovani mogli združiti v sedanjih nam nevarnih časih. Zedinjeni bi si uže pridobili tisto veljavo, ki nam gre. Zato se popolnoma vjemam z predlogom odborovim, da ima naš prihodnji poslanec pristopiti k opoziciji slovenski in državnoopravni brez škode našemu narodnemu programu, in trdno upam, da se bomo avstrijski Slovani saj zdaj zmordili, in drugi drugemu pomagali na vso moč.

(Konec poih.)

Kmetijske i trgoveke vesti.

(Žveplo zoper plesnobo grozdja.) O tem piše G. M. Malina v „Cultivatore“ sledeče nauke:

Žveplo naj bode čisto in prav drobno semleto; pri zmesih vzemi polovico žvepla, 1/4 neugašega jagna in 1/4 mavca (gipsa).

Brstje ali grozdje, katero hočemo ozdraviti, ne sme poškodovano biti.

Pri žveplanju poslužuj se izvedenih osob in dobrih priprav; dobre priprave so tiste, ki žvepleni prah dobro razdele, hitro in enakomerno raztrosijo; zatorej mora aparat spredaj tudi več lukenj imeti.

Kolikokrat se mora žveplati, se ne more lahko določiti. Ako je vroče in suho in ako je vinograd proti jugu obruen, zadostuje dvakratno žveplanje — enkrat splošno, počez; drugo pa le deloma. V nasprotnem slučaju žveplaj trikrat, in sicer enkrat vse zelene mladike, v tretje pa le bolno grozdovje; več ali manje, kakor je tista baža trt več ali manje boleznai podvržena. Če je poletje mokrotno, deževno; tedaj žveplaj trikrat v obče, dvakrat pa deloma.

Prvič žveplaj tedaj, kadar je grozdje še z mahovino obdano, ali kadar je brstje 5 centimetrov (skoro 2") dolgo.

Drugič žveplaj, kadar hoče plesnoba naravno barvo rastline spremeniti.

Ne žveplaj o veternih dnevih, če je znamenje k dežji, tudi ne pri oblačnem nebu, ker solnčni žarki veliko v to pripomorejo, da žveplo plesnobo pokonča. V prav suhih in gorkih deželah, po tem v vročih dnevih (pasjih dnovih), tudi ne žveplaj ker to bi bilo premočno in bi vse grozdje sežgalo.

Ne žveplaj nikoli, kadar trta cvete, da ni pokončaš semena, predno se jagode narede.

V mokrotnih in deževnih letih žveplaj obilokrat, posebno kadar je grozdje majhno.

Žveplanje meseca avgusta ne pomaga veliko, in prav nič o času zorenja, temveč še škoduje, ker po tem še most in vino neprijeten okus dobita.

Ako je žveplanje v avgustu iz koli katerega uzroka potrebno, bodi si, ker nij bilo prej do-ta žveplano, ali pa se je še zdaj plesnoba zapazila, tedaj ne poslužuj se samega žvepla, temveč s edečo zmesi: 1 del neugašenega jagna, 3 dele žvepla in 5 delov vode. Jagno mora biti tolsto, ki se hitro in močno segreje, in ki se nemudoma v prah spremeni, ako ga z vodo le poskropiš. Ali tega jagna ne rabi prej, predno ne zapaziš plesnobe, ker znal bi drugače vse grozdje pokončati.

Cenik raznega blaga

na goriškem trgu, 26. junija.

	f.	kr.
Pšenica kraška, vagan	3	50
„ goraka	3	35
„ goriška	—	—
Turšica domača	2	—
„ ogerska	1	90
Ječmen cel	1	95
„ pehan	3	30
Oves laski	1	35
„ ogrski	1	30
Fizol laski	2	20
„ goraki	2	30
Rž	2	50
Krompir cent	5	—
Seno	1	30
Slama	1	25
Slanina [špeh] domača cent	42	—
„ amerikauska	35	—
Vino črno, vedro [Em]	19 do	22
„ belo	14	18
Pivo gradsko	9	90

Riž I. vrste po 13 II. vrste po 12.50 III. vrste po 10.25 IV. vrste po 9.50 V. vrste po 8 fl.

Moke iz Ritterjevih mlinov v Stračicah.

Še zakljem: Št. I. po 16.30 Št. II. po 14.80 Št. III. po 13. Št. IV. po 11.40 Št. V. po 9.70 VI. po 7.20.

Brez zaklja: Otrobi drobni po 2.40 otrobi debeli po 2.30 fl.

P. n. delničarjem banke „Slovenije“

naznanjamo, da se bode vsled sklepa opravilnega sveta v v seji dne 15. t. m. drugi kupon za dobo od 1. januarja do 1. julija 1873 po 2 goldinarja za vsak medčasni list, počenshi od 1. julija t. l. pri glavni blagajnici banke Slovenije izplačeval.

V Ljubljani dne 21. junija 1873.

Opravljeni svet prve obče zavarovalne banke
„SLOVENIJE.“

ANTONIO MAZZOLI

je odprl

NOVO PRODAJALNICO

RAZNEGA MATERIJALNEGA BLAGA

(drogherijo)

v gosposki ulici h. št. 270,

v kateri se dobi dobro urejena zaloga dišav, zdravilnih in kemičnih surovin in izdelkov, zmletih z oljem in na suho, čopkov (penzeljnov) za vsako rabo in raznih drugih rečij za barvarijo.

Vse to blago dobiva se frišno najboljšje baže in po najnižji ceni.